

ספר

נאמר מינים

פרשת כי תבא

מאת

הרב הגאון החסיד

ר' אברהם יוסף פסח (פסחוביץ)

זצ"ל

יו"ל ע"י נכדי המחבר

א) וזאת אל הכהן וגו', הגדתי היום לה' אלהיך, כי זאתי אל הארץ וגו'. ולכאורה קשה כיון שרש"י ז"ל פי' על פסוק (כ"ו א' ד"ה והיה) "וירשת וישבת זה", וז"ל מגיד שלא נתחייבו צכורים עד אחר שכבשו את הארץ וחלקוה עכ"ל, וזאת היתה אחר שבע שכבשו ושבע שחלקו כמבואר בקדושין^א ד' ל"ז ע"ב, וא"כ אינו מובן מה שאמור הכתוב (שם ג') "הגדתי היום כי זאתי אל הארץ", דמשמע מלשון זה שמיד צבואם אל הארץ מציאים צכורים, ואומר אז מיד "הגדתי היום כי זאתי אל הארץ", והלא לא נתחייבו צכורים אלא לאחר י"ד שנים משבאו, וזאת רש"י ז"ל פי' על הגדתי היום, פעם אחת בשנה, ולא שתי פעמים, וזה דרך דרש, אצל לפי פשטות הלשון קשה שאמר היום, כי זאתי אל הארץ.

ויתכן לומר דהנה ענין צכורים כתבו הספרים הקדושים שהוא להורות אותנו לתת ראשית לה', ולצטל הכל אל הנקודה הפנימיות שנקראת ראשית, וזוה עצמו י"ל הטעם של נתחייבו צכורים מיד כשבאו אל הארץ, רק אחר י"ד שנים שכבשו וחלקו את הארץ, כי אחר שהחזיקו את הארץ, שכבשו וחלקו את הארץ, וכל אחד יושב תחת גפנו ותאנתו, והכל רואים שהארץ נתנה לנו, ואנו מחזיקים זה, אעפ"כ אנו מצטלים את הכל, וכל המתנה אשר נתן לנו הקב"ה להנקודה הראשית אשר הפרשנו לה' ית"ש, זוה מראים אנו, ומצדדים אשר המתנה של ארץ ישראל שנתן לנו הקב"ה הוא, כדי להחזיר הכל ולצטל עצמינו אל השורש, ולדבק עצמינו בהראשית המחי' את כל, אצל קודם י"ד שנים

^א קדושין לז: אמר אביי האי תנא דבי ר' ישמעאל מפיך מאידך תנא דבי ר' ישמעאל הדתנא דבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה וואידך משום דהוה מלך וביכורים שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין זואידך צריכי דאי כתב רחמנא מלך ולא כתב ביכורים הוה אמינא ביכורים דקא מיתהני לאלתר ואי כתב ביכורים ולא כתב מלך הוה אמינא מלך דדרכו לכבש לאלתר חואידך נכתוב רחמנא מלך ולא בעי ביכורים ואנא אמינא ומה מלך דלכבש לאחר ירושה וישיבה ביכורים לא כל שכן טואידך אי כתב הכי הוה אמינא מידי דהוה אחלה קמ"ל:

מיד כשצאים, עוד לא היו מחזיקים
 בהארץ ועוד אינה ראי' על ציטולם
 של ישראל אל השורש.

וזה שאמר הכתוב "הגדתי היום",
 פי' אחרי כיצוש וחילוק אשר הארץ
 כבר מוחזקת לנו, ואעפ"כ אנו
 מפרישים את הראשית, כדי לצטל
 את הכל אל הראשית, וזה שאמר
 אח"כ "כי צאתי אל הארץ, אשר
 נשבע ה' לאבותינו לתת לנו" כי לצד
 על אופן זה אנחנו מקבלים מתנת
 הארץ נחלת ה', להראות כי אפילו
 עכשיו אשר אנו נוחלים את הארץ,
 מזררים אנחנו אשר הארץ להקצ"ה,
 ומטעם זה אמר הכתוב "כי צאתי",
 ולא כאשר החזקתי, כי בכל יום הארץ
 לפנינו, כמו כי צאתי היום אל הארץ,
 ולא החזקתי זה.

ולא כאלו האנשים החושבים כי אחר
 המתנה, כבר הארץ שלנו, וחוטפים
 לעצמם כמחזיקים, כי ארץ ישראל
 אינו כשאר הארצות, והיא נחלת ה',

והקצ"ה נתנו לנו צאם אנו יודעים
 אשר הארץ להקצ"ה הוא, כמבואר
 במד"ר (במדב"ר כ"ג א') פרשת מטות "נחלה
 מצוהלת" (משלי כ"ב א') על בני גד ובני
 ראובן, ועיין שם קדושין ד' ל"ז ע"ב
 ואי כתב זכורים ולא כתב מלך,
 (דמלך הוא ג"כ המצוה לאחר ירושה
 וישיבה) הו"א מלך דדרכו לכבש,
 לאלתר, ופירש"י ז"ל ישימו עליהם
 לאלתר, ויאל לפניהם (משו"ה צריכי
 שניהם, ללמד דהמצוה הוא אחר
 ירושה וישיבה) פי' שהתורה הקדושה
 למדה אותנו כי אין ליקח מלך לכבוש
 את הארץ הקדושה, כי לא זכח יגבור
 איש ואין אנו צריכים אפילו לכלי זיין,
 כי בזמן שיהא רצונו ית"ש לתת לנו
 את הארץ, האויצים יפלו מאליהם
 לפנינו, ואין אנחנו צריכים, אלא
 לרשת אותה לצד, ולידע כי לאחר
 הירושה, הארץ של הקצ"ה, כמ"ש
 רש"י ז"ל בתחילת צראשית, כל הארץ
 של הקצ"ה כו', וקצרת, ועמ"ש שם.

(ב) והי' אס שמוע תשמע וגו'.
 וצמד"ר^ב (דב"ר ז' ב') פרשה זו, "אשרי אדם
 שומע לי" (משלי ח, לד), אמר הקצ"ה
 אשריו לאדם בשעה ששמעותיו לי,
 מהו "לשקוד על דלתותי" כו',
 להכנס דלת לפניס מדלת כו', ב'
 דלתות כו', ומהו "לשמור מזוזות
 פתחי", א"ר יהודה זר סימא וכי
 יש מזוזה בצתי כנסיות, אלא מה
 המזוזה הזו, אינה זזה מהפתח, כך
 לא תהא זו מצתי כנסיות ומצתי
 מדרשות כו'.

ויתכן לומר פי' צדצרי המדרש כי
 שמעתי צס הרצי ר' צוניס זל"ה

זי"ע וערי"א כי אס יש ציהח"ס
 צעיר, הרי הוא כמו מזוזה לעיר,
 פי' כי צהתחצרים אנשים לתורה
 ולתפלה לשס ה' לצד, נכנסים
 הפרשיות של המזוזה, פרשת שמע,
 אשר הוא קצלת עול מלכות שמים,
 ופרשת והי' אס שמוע, אשר הוא
 קצלת עול מלכות מלות, צתוכס של
 האנשים האלו ממס, והס צעלמס
 המזוזה, לשמור את העיר. וכן מצואר
 צצ"צ' ד' ז' ע"צ רצנן לא צריכי
 נטירותא. וצצ"מ ד' ק"ח ע"א
 פירש"י ז"ל תורתו משמרתו
 כדכתיב (משלי ו) "צשכבך תשמור עליך",

^ב דבר"ר ז' ב' זה שאמר הכתוב (משלי ח, לד): אשרי אדם שמע לי, מהו אשרי אדם שמע לי, אמר הקדוש ברוך הוא אשריו לאדם בשעה ששמעותיו לי. מהו (משלי ח, לד): לשקד על דלתתי, אמר הקדוש ברוך הוא אם הלכת להתפלל בתוך בית הכנסת אל תעמד על הפתח החיצון להתפלל שם, אלא הוי מתכון להכנס דלת לפניס מדלת, לשקד על דלתי, אין כתיב, אלא על דלתתי, שתי דלתות, ולמה כן, שהקדוש ברוך הוא מונה פסיעותיך ונותן לך שכר. ומהו (משלי ח, לד): לשמר מזוזת פתחי. אמר רבי יהודה בר סימא, וכי יש מזוזה בבתי כנסיות, אלא מה המזוזה הזו אינה זזה מהפתח, כך לא תהא זו מבתי כנסיות ומבתי מדרשות, אמר הקדוש ברוך הוא אם תעשה כן דע שאתה מקבל פני שכינה, מה כתיב אחריו (משלי ח, לה): כי מצאי מצא חיים, אמר הקדוש ברוך הוא מי הוא זה שבא לבית הכנסת ולא מצא את כבודי שם. אמר רבי איבו ולא עוד אלא שאתה עומד בבית הכנסת והקדוש ברוך הוא עומד עליך, מנין, שנאמר (תהלים פב, א): אלהים נצב בעדת אל, אמר הקדוש ברוך הוא ולא דיק שאת מקבל פני השכינה בבית הכנסת, אלא שאתה יוצא משם טעון ברכות, מנין, שנאמר (משלי ח, לה): כי מצאי מצא חיים ויפק רצון מה', הוי והיה אם שמוע תשמע וגו'.

^ג ב"ב ז: אמר ריש לקיש רבנן לא צריכי נטירותא דכתיב אספרם מחול ירבון אספרם למאן אילימא לצדיקים דנפישו מחלא השתא כולהו ישראל כתיב בהו כחול אשר על שפת הים צדיקים עצמם מחול ירבון טואלא הכי קאמר אספרם למעשיהם של צדיקים מחול ירבון וקל וחומר ומה חול שמועט מגין על הים מעשיהם של צדיקים שהם מרובים לא כל שכן שמגינים עליהם:

^ד דאמר שם בגמ' אמר רב יהודה הכל לאיגלי גפא ואפילו מיתמי אבל רבנן לא מ"ט רבנן לא צריכי נטירותא: ורש"י שם בד"ה לא צריכי נטירותא: תורתו משמרתו כדכתיב (משלי ו) בשכבך תשמור עליך:

והוא כנ"ל, כי הם צענמם המזוזה, וזה שאמר המדרש אשריו לאדם צשעה ששמעותיו לי, לרמוז כי צהאדם עצמו נחקקים השמיעות והפרשיות שצתורה, וזה שמדייק המדרש ששמעותיו לי כנ"ל, שנחקקים צתוכו ממס, כמ"ס ותורתך צתוך מעי.

ואמר המדרש אח"כ "לשקוד על דלתותי" כו', צ' דלתות, פי' כי דלת הכוונה מה שהאדם צעצמו פותח, פי' שהאדם עצמו צריך לפתוח אותם, כמ"ס חז"לי על פסוק (שה"ש ה' ב') "פתחי לי" וגו', פתחי לי כחודו של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. ויש לפרש ג"כ על שתי פרשיות אלו של המזוזה, והם פרשת שמע, ופרשת והי' אם שמוע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואח"כ מקבל עליו עול מצות, ואם אדם פותח לו דלת אחד, פי' שמקבל על עצמו עול מלכות שמים שלמה, צכל לצ ונפש

ומאד, פותח לו הקצ"ה דלת שני, עול מצות של פרשה שני, שהוא והי' אם שמוע, כי זוכה לקיים כל המצות, ע"י סיוע של הקצ"ה שפותח לו לאדם פתח כפתחו של אולם, צשכר זה שאדם פתח תחלה פתח כחודו של מחט, שקיבל על עצמו עומ"ס שלמה.

אכן האדם יכווין לכנס דלת לפנים מהדלת, פי' הגם שהקצ"ה עוזר לו, ומסייע להאדם לעול מצות, אצל הרצון של אדם יהא לשתי דלתות אלו קבלת עומ"ס, ועול מצות, ואז פותח לו הקצ"ה את הדלת השני.

וזה שאמר המדרש אח"כ וכי יש מזוזה צצתי כנסיות, אלא מה מזוזה הזו, אינה זזה מהפתח, כך לא תהא זו מצתי כנסיות ומצתי מדרשיות. ולכאורה הקושיא צמקומה עומדת, וכי יש מזוזה צצתי כנסיות, אכן הכוונה של המדרש שצהאדם עצמו

^ה שהש"ר ה' ב' קול דודי דופק, על ידי משה, בשעה שאמר (שמות יא, ד): ויאמר משה כה אמר ה' כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים. פתחי לי, רבי יסא אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחדה של מחט, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו:

נעשה המזוזה, ע"י שהכניס האדם
 בעלמו ממנו השתי פרשיות אלו
 כנ"ל, וזתי כנסיות נקרא פרשת
 שמע, קבלת עול מלכות שמים,
 כמ"ס חז"ל (בראשית"ר צח ב') על פסוק
 (בראשית מט ג) "האספו" וגו', זיקש יעקב
 כו' אמרו לו בניו שמע ישראל ה'
 חלקינו וה' אחד, והפי' של שמע
 בעלמו, הוא לשון חסיפה, כמ"ס (שמואל
 א טו ד) "וישמע שאול", כלומר שלא
 להשאר בהאדם, אחר אחד זלי קבלת
 עומ"ס, רק לחצר ולאסוף כל
 האזרים לקבלה זו, ומשו"ה נקרא
 פרשת שמע, זתי כנסיות לשון
 חסיפה כנ"ל, וזתי מדרשות נקרא
 עול מלות, והוא זתי תורה שבע"פ,
 איתערותא דלתא, לחצר ולקשר את
 עלמו, ולדבק זו ית' ע"י המלות,
 והפי' מלוא בעלמו, הוא מלשון

לוותא וחזור, שמשתוקק האדם להיות
 דבק בהקצ"ה, ע"י מלותיו, כמ"ס
 (דברים יא כב) "ולדבקה זו", וע"פ דרשת
 חז"ל וכי אפשר לאדם כו', אלא כו',
 וזהו שמסיים המדרש הוי "והי' אם
 שמוע תשמע" וגו', והכוונה של שתי
 שמיעות שזמדרש, על שתי פרשיות,
 מתחלה שמוע, מלשון שמע ישראל,
 קבלת עול מלכות שמים, ועי"כ תזכה
 לתשמע קבלת עול מלות, כנ"ל. ועיין
 בפירש"י ז"ל פסחים ד' פ"ז ע"א
 "אני חומה" זו תורה, "ושדי
 כמגדלות", אלו תלמידי חכמים,
 ופירש"י ז"ל שמגינים על הדור,
 והוא רחוס יכפר, ומרן אדמו"ר
 זל"ה זי"ע ועכ"ל צספרו הקדוש
 שפת אמת מציא הרבה ענינים על
 דברי המדרש אלו דלת לפניס מדלת
 כו', עיי"ס, ותמלא נחת.

¹ בראש"ר צ"ח ב' רבנן אמרי בא לגלות להם את הקץ ונתכסה ממנו. רבי יהודה בשם רבי אלעזר בר אבינא שני בני אדם נגלה להם הקץ וחזר ונתכסה מהם, ואלו הם יעקב ודניאל, דניאל (דניאל יב, ד): ואתה דניאל סתם את הדברים וחתם. יעקב, את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. (בראשית מט, ג): ראובן בכרי אתה, מלמד שבא לגלות להם את הקץ ונתכסה ממנו. משל לאוהבו של מלך שהיה נפנה מן העולם והיו בניו סובבין את מטתו, אמר להם בואו ואגלה לכם מסטורין של מלך, תלה עיניו והביט במלך, אמר להם היו זהירין בכבודו של מלך. כך יעקב אבינו תלה עיניו וראה שכינה עומדת על גביו, אמר להם הוו זהירין בכבודו של הקדוש ברוך הוא:

ג) והי' אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך וגו'. וצמד"ר (דבר"ר י' ג) ח"ר יהושע דסיכנין בשם ר' לוי, אמר הקצ"ה אם שמעת למצותי, אף אני שומע תפלתך ע"כ המד'. חנני השי"ת לפרש דברי רבותינו דהנה מצוה"ר (תדא"ר י"ח) כל היושב ושונה, הקצ"ה יושב ושונה כנגדו, פי' דהקצ"ה נתן כח זה בקול תורה של איש ישראל, שבקול תורתו מעורר קולו של כביכול, והקצ"ה יושב ושונה כנגדו, וזה "קול קול יעקב", שני קולות, ואם שומע למצות ה', שהוא קולו של הקצ"ה, ע"י קולו שהוא לומד את המצוה אז אם הוא מתפלל, ומשמיע את קולו מעורר קולו של כביכול, ועושה הקצ"ה את רצונו.

וכן הוא צמד"ר' בשלח פרשה כ"א פסקא ג' אלא כל מי שהוא עושה רצון המקום, ומכוין את לבו בתפלה, שומע לו צעוה"ז ולע"ל, הם מדברים ואני אשמע", ומה הם מדברים אלא שכל או"א עומד ומשמיע תלמידו כביכול הוא יושב ומשמיע עמהם, שנאמר "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו" כו', ופרשו המפרשים כי ס"ד הפסוק "ויקשב ה' וישמע", ח"ת וישמע אלא וישמע, שאחר שהקשיב דצריהם אז גם וישמע את דבריו עמהם, ועיין שם בפ"י מהרז"ו, והוא כנ"ל, וע"ש מה שהציא משם תנא דצי אליהו, כל ת"ח כו', ועוסק בתורה, הקצ"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו.

¹ שמו"ר כא ג' דבר אחר, מה תצעק אלי, הדא הוא דכתיב (ישעיה סה, כד): והיה טרם יקראו ואני אענה, שתי פעמים הוא אומר בפסוק ואני, ואני, ומשה אומר (דברים לב, לט): ראו עתה כי אני אני הוא, אלא כל מי שהוא עושה רצון המקום ומכון את לבו בתפלה, שומע לו בעולם הזה, וכן לעתיד לבוא, שנאמר: והיה טרם יקראו ואני אענה בעולם הזה, ולעתיד לבוא (ישעיה סה, כד): הם מדברים ואני אשמע, ומה הם מדברים, אלא שכל אחד ואחד עומד ומשמיע תלמודו, כביכול הוא יושב ומשמיע עמהם, שנאמר (מלאכי ג, טז): אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, וכתיב (ישעיה ל, כ): והיו עיניך ראות את מוריק, ואומר (ישעיה נד, יג): וכל בניך למודי ה', כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, אם כן מה תצעק אלי:

ויש לפרש בזה עצמו "את ה'
 האמרת היום להיות לך לחלקים"
 וגו', "וה' האמירך היום להיות לו
 לעם סגולה" וגו', ע"פ פי' האצ"ע"
 בשם ר' יהודה הלוי מלשון אמירה
 יעיי"ש, פי' מאחר שאמרת שהשי"ת
 הוא לך לחלקים וגו', יושב הקצ"ה
 ושונה כנגדך, ואומר שישראל המה
 לו לעם סגולה וגו', כדרך "אני
 לדודי ודודי לי", וירושא זו הנחיל
 לנו יצחק אבינו ע"ה כמצואר בדברי
 חז"ל, "קול קול יעקב", "ונצטק אל
 ה', וישמע ה' את קולנו".

וזאת נוכל לומר בגמ' (ר"ה לד:) אמרו
 לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם,
 זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני
 לטובה, וצמה בשופר, כי מצות
 תקיעת שופר צראש השנה שהוא קול
 פשוט בלא דיבור, מורה ע"ז לומר
 עד היכן גדול קול של ישראל, כי
 אם ישראל ממליכין הקצ"ה עליהן

ע"י קול השופר, כדרך תקעו לפניו
 כמלך, ומשמיעין את קולם, אז
 הקצ"ה שונה כנגדן, ומשמיע את
 קול שופר זה עצמו, וזוכר את ישראל
 לטובה, וזה שאמר הגמ' צמה
 בשופר, כי הוא עושה שתי פעולות,
 מישראל לאציהם שבשמים שממליכים
 אותם עליהם, ומהקצ"ה לישראל
 שזוכר אותם לטובה.

וזו שאמר הגמ' שם כדי לערצב
 השטן יעיי"ש בתוס' בשם הערוך,
 פי' הוא שומע קול שופר של ישראל,
 ממילא שומע קול שופר של הקצ"ה
 כנ"ל, כי הוא כזיכור יושב ושונה
 כנגדינו, וסובר השטן ואומר ודאי
 זהו שפירא דיתקע בשופר גדול
 ומטא זימנא למתצלע, ומתערצב,
 ולית לי' פנאי למעצד קטגוריא, והוא
 כנ"ל ונזכה לשמוע צמהרה דידן את
 השופר הגדול לחירותינו, אמן.

י" דברים כו יז ד"ה האמרת: מלשון גדולה וקרוב מגזרת בראש אמיר ויאמר רבי יהודה הלוי הספרדי נ"ע
 כי המלה מגזרת ויאמר והטעם כי עשית הישר עד שיאמר שהוא יהי' אלהיך גם הוא עוש' לך עד שאמרת
 שתהי' לו לעם סגולה ויפה פירש והנה תהיה מלת האמרת פעל יוצא לשנים פעולים: